

HANNA'S DROOM

DOOR A. M. RINGNALDA

TOE, Hanna, schiet nou een beetje op", maande Judith Verveen, terwijl zij ongeduldig toezag, hoe haar zusje met kleine hapjes haar brood traag naar binnenwerkte. „Nu heb ik al zes boterhammen op en jij nog niet eens twee, hè moeder, laat ze toch eens opschieten, anders is de schafttijd om."

„Nee, Judith," kwam nu moeder's rustige stem, „de mannen hebben nog een half uur schaft, dus je hebt tijd genoeg, je weet, Hanna kan niet vlugger eten en dat *hoeft* ook niet hoor, vrouwtje."

Zacht streek mevrouw Verveen over het stijlblonde haar van haar jongste dochttertje. Met bezorgde oogen zag zij toe, hoe langzaam het kind hapje voor hapje naar binnen werkte. Wat een teer popje was Hanna toch!

Negen jaar oud was zij nu, Judith was een jaar ouder. Welk een verschil tusschen die beiden! Judith, een gezond blozend kind, met een paar oogen die straalden van levenslust. Nee, over Judith maakte zij zich geen zorg. Wel over Hanna. En niet zonder reden. Viermaal toch had God hun ouderhart zwaar beproefd. De vier jongens die hun geboren waren, had de Heere jong weer tot Zich genomen. Eén jongen was nog zes jaar geworden. Vader's trotsch was kleine Jan geweest. Hoe kon hij het ventje in verrukking hoog opbeuren en het uitroepen: „Zoon van mij, m'n trotsch en glorie!" Met het sterven van Jantje was er veel van vader's levensblijheid verloren gegaan. Jaren lang ging hij stil en in zichzelf gekeerd zijn weg, gaf zich geheel over aan zijn werk, zijn groote dakpannenfabriek, „de Keizer", dien hij zich voor zijn zoon gedroomd had. 't Werkvolk mocht hem graag. Hartelijk en joviaal leefde hij met z'n „mensen" mee, stopte waar armoede was gul een extraatje toe, maar eischte dan ook van

hun kant trouw en hard werken. Wie 't woord „arbeidsvreugd" niet kende, hoefde zich op „de Keizer" niet aan te melden. Judith was vader's geesteskind en met haar opgroeien kwam er in vader weer iets van de oude vroolijkheid terug.

„Moeder!", schrikte Judith mevrouw Verveen op, „Moeder, nou zit u toch zóó te staren en u zegt het wel eens van mij en nou doet u het lekker ook. Hè toe, moes, mag ik vast gaan, ik ben klaar en ik wou zoo graag Kees nog even vertellen dat juffrouw Honing d'r hoed in de Rijn woei en dat we zoo gelachen hebben. Mag ik? Gauw even danken?"

Vader, die tot nog toe gezwegen had, keek over zijn bril heen, zijn ongeduldig dochttertje aan: „Danken doen we niet „gauw even" Judith en je wacht rustig op Hanna, daarmee is 't uit."

Judith keek naar de punt van haar schoen.

Hanna alleen zei zacht: „Voor mij mag je wel gaan, hoor Judie."

Na het danken renden de beide meisjes de gang in. „Hier Hanna, gauw je mantel aan, zoo." „Ik hoef er geen, nee moeder heusch niet. 'k Vind het héélemaal niet koud."

Door het hooge zijraam keek mijnheer Verveen hen na, zag hoe zorgzaam zijn oudste, 't jongere zusje hielp bij 't gaan over den smallen plank die tijdelijk over een geul op 't fabrieks erf gelegd was.

Eén van de hooge pannenrekken ontrok hen aan zijn oog, maar in gedachten zag hij hen verder gaan. Judith regelrecht op 't werkvolk af, die op den grond gehurkt hun „mikje" zaten te verorberen en Hanna zou achter hen omloopen naar de groote kleibergen. Daar maakten haar smalle, bleeke handjes de wonderlijkste figuren uit de weeke klei, poppetjes, huizen, vogels,

visschen. Alles werd keurig bij elkaar gelegd, tot Judith kwam om haar te halen. Dan was het Judith's werk om, nadat zij de figuren bewonderd had, zé allen weer bij elkaar tot een dikken bal te kneden en die zoo vér ze kon door de lucht te gooien. Prachtig, vond Hanna dit dan weer, zoo'n sterke groote Judith!

't Ging, zooals vader Verveen het zich dacht. Hanna zat weldra bij haar geliefde kleibergen, terwijl Judith naar „de keet” huppelde. De keet was de groote schuur, waarin de mannen hun jassen hingen als ze „op 't werk” kwamen en waar zij 's winters hun botersham aten. Als 't goed weer was, zoo als nu, zaten zij, tegen de lange kant van de keet aan, te eten of te slapen.

„Dag Krelis, Jaap, Kees, dag alle maal!”

„Vlug keek ze de rij langs. „Waar is Antoon?”

„Antoon houdt zich ver van de goddeloozen kind, kèk daar zit-tie, een end van ons af.” „Dáár bij 't tweede rek,” bromde Hannes Kruyft.

Judith volgde de richting van Hannes' grove werkmansvinger en ontdekte den gebogen rug van den ouden Antoon bij 't tweede pannenrek.

„Waarom doet hij dat? Is hij boos op jullie?”

„Wel drommels kater, deerntje, klène kinderen motte zich niet met alles bemoeie, hoor je, al ben je nou duizend en één keer de dochter van de baas,” snauwde Kees Pel.

Kees was de grofste en meest ruwe van al 't werkvolk. Hanna bleef altijd op eerbiedige afstand, als „de reus” in haar nabijheid kwam. En Judith had de anderen eens hooren zeggen: „Blijf Kees uit de weg, want die het 'n bek as een kerk”. En toch was Judith 't liefst bij Kees. Diep in de oogen van dien grooten, ruwen man was iets dat Judith vertrouwen inboezemde. En nooit zou zij die ééne keer vergeten. Die ééne keer, dat was de dag toen broers

tje begraven werd. Zij had als verdwaal wat op 't fabrieks-terrein rondgeloopen. Dat mocht eigenlijk *niet*, als de menschen aan 't werk waren, maar die middag had zij daar niet aan gedacht. Ineens had Kees toen vóór haar gestaan. Hij had haar zóó maar opgepakt en met een héél andere stem dan z van hem gewoon was, gezegd: „Zie dit meiske nu een flinke, groote meisje worden en altijd héél lief voor vader en moeder zijn?”

Sinds dien tijd was er een band gelegd tusschen dien grooten man en 't klein meisje. Judith was blij als 't Woensdag was, dan mocht zij in 't schaftuur even naar „de mannen” gaan. Andere dagen moest zij overblijven op school, en een half uur gaans in de stad stroomde. Maar nu was 't Woensdag en ze had iets leuks aan Kees te vertellen.

Zijn brommige uitval negeerend, begon ze: „Zeg Kees, moet je hooren die kleine dikke juffrouw Honing was je wel, nou die d'r hoed woei af, en gekke hoed met al die bloemen en trossen druiven en zèg midden in de Rijn kwam hij terecht. Hanna en ik zagen het en ik moest zóó lachen en Hanna ging nota bene haast huilen en daardoor moest ik nog meer lachen. Wie gaat dáár nou om huilen hè.”

„Zoo”, bromde Kees, terwijl hij blauw emaille flesch aan z'n mouw zette. Toen hij deze even later weer naast zich op den grond plaatste, zijn mond met de mouw van zijn broek zeroen afveegde, ging hij voort: „Zoo, ja, dà komt omdat Hanna een engeltje is hè en jij een bengeltje”.

„Nou maar Kees, jij had óók gelachen hoor, als je 't gezien had.”

„Kind”, klonk plotseling een kraakstem vlak achter haar: „lachen is uit de Booze, lachen deed Sara én . . . en duivelen lachen, maar 't doorgeleide volk . . .”

„Ha, ha, ha”, — een daverend gelach klonk op uit al de mannenkelen en kleine Judith keek verwezen rond,

niet wetend of zij lachen of huilen moest. Eerst schrok ze van Antoon, want deze was het die gesproken had, maar toen zij 't lachen van de mannen en hun spottende opmerkingen hoorde, zakte de bangheid wat in haar weg. „Vader en moeder vinden 't lekker goed, dat ik lach hoor”, riep ze den wegsloddenden Antoon nog na. Even staarde ze nadenkend voor zich uit kwam toen wat dichter bij Kees staan. „Kees, ben jij eigenlijk Gereformeerd? Ik wel.” Kees werd merkbaar verlegen, schoof z'n pet wat opzij en krabde zich bedenkelijk achter zijn oor. „Je mot zegge, m'n vrouw is 't wel, Kees!” raadde zijn buurman. „Welnee”, riep een ander, „je zeg maar dat je „doorgeleid” ben Keessie, daar zie jij er net naar uit”. Maar Kees stond op, rekte zich eens uit en voegde Judith toe: „Hoepel op kind, ga je zussie hale, de schaft is bijna om, vooruit kleine heks en lach jij maar as juffrouw Honing d'r hoed in 't water waait hoor”.

Even later bewonderde Judith Hanna's mooie kleifiguren. „Zullen we ze hard bakken of er een groote bal van maken?”

„Hè ja, een groote bal, Judie, en probeer dan nog eens of je hem aan de overkant van de vaart kan krijgen, toe probeer het nog eens één keertje.”

„Nou, daar gaat-ie dan.” Met krachtige zwaai wierp Judith de kleibal door de lucht en . . .

„Ja, hoera, hij is er, Judie wat knap van je, nou is-tie voor de eerste keer aan de overkant he?” Verrukt klapte Hanna in haar handen en bij thuiskomst moest zij het dadelijk aan moeder vertellen. Judith zat zwijgend met de ellebogen op haar knieën voor 't raam. Moeder keek haar vroolijk meisje al eens van terzijde aan. Wat had het kind? „Judith scheelt er wat aan?”

„Ja moeder, wat is doorgeleid volk?”

„Kind, hoe kom je daar nu toch bij!”

„O, Antoon hoort er bij, en vrééselijk moes, die menschen mogen niet lachen!”

„Och kom, malle meid, laat je toch niets wijs maken, iedereen mag lachen en blij zijn hoor.”

„Ja maar Antoon niet, heusch niet waar, moet u hooren” . . . Nu volgde een trouw verslag van 't gebeurde in 't schaftuur. Het duurde een poosje, eer moeder begon te spreken. Judith was hier aan gewend. Zoo deed moeder altijd, als zij iets ernstigs zeggen ging, maar als moeder dan ook begon, luisterde Judith met heel haar hart, want overal wist moeder raad op.

„Hoor eens Judith, als jij in de schaft naar 't werkvolk gaat, moet je om twee dingen goed denken. 't Eerste heb ik je al eens gezegd, maar zeg het voor alle zekerheid nóg eens: dat je nooit leelijke, ruwe woorden die je soms mocht hooren, overneemt. Dat ten eerste en dan, — dat is dus het tweede waar je aan denken moet — als Antoon zoo spreekt, doe je maar net of je niets hoort en vooral mag je hem *nooit* uitlachen. Zal je daar goed om denken?”

Antoon is een beetje anders dan de anderen, doordat hij uit een andere streek komt, hij komt van de eilanden.”

„Eilanden moeder?” Judith zette groote oogen op. Wat geheimzinnig klonk dat „hij komt van de eilanden”. „Welke eilanden, moeder, ver weg in zee?” Mevrouw Verveen schoot in de lach: „Nee kind, wat dichterbij hoor, maar dat doet er ook niet toe, als jij nu maar goed onthoudt, wat ik je gezegd heb.”

„Ja moeder, 'k zal er aan denken.”

II

Judith liep alleen den langen rechten weg van school naar huis. Haar vroolijke oogen, die anders alles om zich heen nauwkeurig opnamen, hadden nu een starende uitdrukking af en toe schopte zij een steentje voort, bleef dan weer eens staan en met een diepe zucht zei ze stil voor zich heen: „O Hanneke toch”. Het was ook allemaal zóó ver-

drietig, haar hoofd was zóó vol van nare gedachten, want — Hanna was ziek. Nu gebeurde dat wel meer, Hanna was dikwijls ziek, maar zóó erg als nu was 't nooit geweest. Hoe heette dat nu ook weer, wat Hanna had? Wacht eens . . . pleu . . . pleu . . . hè, hoe nou verder. Even stil staan en denken . . . ja, 't kwam, nu had ze 't. Pleuritis zei moeder. Hanneke had het zoo benauwd, soms zag ze haast blauw en ze hijgde zoo akelig. Nee, daar dacht ze maar liever niet aan. Wat was Hanna toch eigenlijk erg lief altijd. Gek dat ze nu véél meer aan al die lieve dingen dacht, dan toen Hanna gewoon gezond was.

Pas geleden nog, toen zij, Judith, zoo driftig uitgevallen was tegen Hanna. Zwijgend, met bevende lippen had zij Judith's booze woorden aangehoord, was toen de kamer uitgehold. 's Avonds vond Judith op haar kussen een papertje, dat ze nog verfrommeld in haar zak had. Er stond op:

„Lieve, stoute Judith,
Hou nu op met je gefit
En wil maar weer goed op me zijn
Want dat vind ik dan zoo fijn.”
Je je liefhebbende HANNA”

Dan kon je immers onmogelijk langer boos zijn. Praten deed Hanna nooit veel, onderweg ook niet, alleen liep ze dikwijls als Judith óók niets zei, stil in zichzelf te zingen. Meestal „Heiland ga vooraan” en „de Heer is mijn Herder”. Judith probeerde dan op de maat mee te loopen, *meezingen* deed zij nooit. Voor Hanna stond dat nu eer: maal *niet* gek, vond ze, maar voor háár wel.

„Zoo, ze was er, hèhè wat duurde die weg lang zoo alleen.” Voor zij de huisdeur bereikt had, werd deze geopend. Vader liet dokter uit.

„Dag vader, dag dokter.” Langs de beide mannen heen, glipte ze vlug naar binnen, deed alsof zij alle aandacht had voor 't ophangen van haar mantel, maar luisterde terwijl scherp naar wat de dokter zei. Eerst verstond ze 't niet,

maar toen . . . „ja mijnheer Verveer had zij meer weerstand dan zou 'k zeggen 't kan nog, maar 't is altijd e min kindje geweest . . .” bruusk br hij af, gaf vader een hand: „God ster u, vanavond kom ik weer, mocht u n eerder noodig hebben, geef dan ee telefoontje”. De deur ging dicht. Judith stond tegenover haar vader met groot bange oogen. „Vader! Hanna gaat . gaat . . . toch niet . . . o vader nee!

Wat keken vader's oogen vreem zoo strak en hij zei niets. Zag hij ha nu niet? Ze werd bang. „Vadertje! Ze trok hem aan z'n mouw. Nu hoorc hij 't eindelijk. Gelijk werd zij van de grond gebeurd in vaders sterke arme „Sst, Judith, niet zoo hard praten v zusje en kom jij nu eens even h dicht bij vader zitten hè, zoo even : men op de trap en zeg dan maar ni m'n kind en niets vragen, want vac weet het ook niet.” Hè, wat veilig z dicht bij vader, heelemaal wegkruip tegen zijn jas aan. Zoo'n lieve vade Even streek ze met haar hand do zijn grijzende haar. „En nu Judith, g je naar de huiskamer, Marie zal je ee kopje thee geven, dan blijf je daar he stil en rustig spelen, tot ik bij je kor Laat eens kijken, ben je *flink*? Ne wat zie ik nu toch bij m'n groote mei alweer huilen? Kom Judith, wees gro en sterk, ben je dan niet m'n ouds dochter hè?”

„Ja vader.” Zij dacht ineens aan w Kees gezegd had op broertje's begraf nisdag. 'n Flinke, groote meid moest z worden en lief voor vader en moede zijn. Vlug veegde ze met haar mou in haar oogen. „Zoo, ik ben flink, ki maar.” Wijd sperde ze haar blauw kijkers open.

„Goed zoo hoor”, zei vader en lie naar boven, waar moeder bij Hanna bedje zat.

Den volgenden morgen werd Judith heel vroeg wakker. Tien over vijf pas en toch was ze ineens klaarwakker. Hoe zou 't met Hanna zijn? Na vijf minu

ten hield zij het in bed niet meer uit, wipte op bloote voeten de gang over en bleef op 't matje staan voor Hanna's deur. Deze stond half open, ze zag hoe moeder zich over 't bed boog, met de rug naar háár toe gelukkig. Vader was zeker net gaan slapen, vader en moeder waakten om de beurt. „Wat?” Praatte Hanna daar nu?

Ze kon 't niet verstaan. Zacht duwde zij de deur wat verder open en stond nu in de kamer onbewegelijk achter moeder en ze durfde niets te zeggen, wilde alleen maar luisteren naar Hanna. Nú verstond zij het. „Ja moesje, ik droomde zoo mooi. Alleen . . . was 't jammer dat het . . . hek . . . dicht . . . was . . . 't was dicht . . .” Judith zag hoe pijnlijk Hanna's gezichtje plotseling vertrok, ze hijgde, ze snakke naar adem. Moeder schoof haar arm onder haar rug, zag toen Judith.

„Gunst kind, wat doe je me schrikken, gauw in bed jij.”

„Even nog blijven moes”, smeekte Judith zacht.

Moeder zei niets meer, was al weer druk met Hanna bezig. Daar begon Hanneke wéér te praten, héél langzaam en haast onverstaanbaar. Judith kwam wat dichterbij. Ze wilde verder hooren. Welk hek zou dicht geweest zijn, wat Hanna bedoelde?

„'t Was . . . zoo mooi . . . achter het hek . . . daar stond . . . de Heere Jezus . . . en . . . Hij . . . riep . . . mij . . . en moesje . . . ik kon . . . niet . . . het hek . . . was . . . niet open . . . en 't ging . . . niet open . . . De Heere Jezus . . . zoo . . . lief . . . maar . . . 't ijzeren hek . . .”

Judith zag moeders oogen vol tranen, zèlf moest ze ineens rillen in haar wit nachtjaponnetje . . . en stil sloop ze naar haar eigen kamertje terug. In bed lag zij met groote, wijdopen oogen naar den zolder te staren. „Wie droomde er nu zoo maar van den Heere Jezus, dat had zij nog nooit gedaan. Hoe zou de Heere Jezus er uitgezien hebben?” Zij had het niet durven vragen. Hanna

had haar geeneens gezien. „Zou Hanna 't niet gedacht hebben? Dat deed zij ook zoo vaak, droomen denken, het èchte droomen was lang zoo mooi niet. Zij hoopte maar dat het een „gedachte” droom geweest was, want — als het een echte droom is, zou het dan niet beteekenen, dat de Heere Jezus ècht, werkelijk Hanna riep? Net als in den Bijbel ook zooveel droomen wat beteekenden? „Nee, o nee Heere, laat het niet een echte droom geweest zijn”, bad zij vlug. Met haar gezicht in 't kussen snikte zij het uit, tot de slaap haar nog enkele uren heilzame rust kwam brengen. Voor 't naar school gaan, mocht zij nog even Hanna groeten. „Alleen gedag zeggen hoor” waarschuwde vader nog. Maar Judith kon 't niet laten, heel dicht aan Hanna's oor te fluisteren: „Was 't een droom over den Heere Jezus en dat hek of heb je 't gedacht?”

Moeder trok Judith terug. „Niets zeggen, vrouwtje, ze heeft hooge koorts op 't oogenblik en dan nog zoo vroeg, roep vader eens — vlug, ze doet zoo vreemd.”

Even later waren zij drieën bij 't ijlende kind. Vader had den dokter opgebeld, die elk oogenblik komen kon. „Judith, Judie!” Hanna bewoog zich onrustig. „Judie, aan den overkant . . . gooi hem dan . . . aan de overkant . . . van 't water . . . wateren der . . . toe Judie zing dan wateren der . . .”

„Rust” vulde Judith schuchter aan. „Is 't zie aan de overkant Judie?” Judith lag op haar knieën voor zusje's bed. „Bedoel je de klei-bal?”

„Ik,” schreeuwde Hanna, „ik . . . kan niet . . . aan de overkant . . . ijzeren hek . . . zing dan toch Judie.”

Judith kón haast niet zingen, maar moeder hielp en toen ging het:

„De Heer is mijn Herder
'k Heb al wat mij lust.
Hij zal mij geleiden
Aan grazige weiden,
Hij voert mij al zachtkens
Aan waat'ren der rust.”

Héél stil lag Hanna onder 't zingen, maar even later begon het woelen en ijlen opnieuw. Judith werd naar beneden gestuurd. Niemand dacht er schijnbaar aan, dat zij naar school moest. Ze had géén zin, ze kòn niet, nu tot vijf uur van huis gaan, nee ze dééd het niet. Inplaats van naar beneden te gaan, liep ze stil de zoldertrap op. Als Marie haar beneden zag, zou die haar vast naar school sturen, nù kon ze denken dat ze al weg was of nog bij vader, moeder en Hanna. Op zolder vond zij in een kist wat oude boeken. Zij snuffelde er wat in, maar luisterde onderwijl scherp naar alle geluiden, die van beneden tot haar doordrongen.

Dokter's stem, die bleef een heele poos . . . vreeselijk lang . . . toen . . . hoorde zij hen in de gang. Dokter zei iets, zij kon 't niet verstaan, en dan vaders stem. Moeder was zeker binnen bij Hanna . . . Nee . . . hé wát was dat? Moeder óók in de gang en . . . moeder schreide! Met een kreet van schrik vlóóg Judith de zoldertrap af. De drie menschen schrokken even op. Vader, met zijn ééne arm om Moeder heen, trok met de andere Judith naar zich toe. Judith wist het al, vóór vader met schorre stem sprak: „Judith, 't hek is nú open gegaan”.

III

„Kék mannen, warempel daar komp ze an, de kléne stumpert”, waarschuwde Jaap Verhey, terwijl hij in de richting van de directeurswoning wees. 't Was Woensdagmiddag en schaftstijd op de fabriek „De Keizer”.

„Hé Kees! ben je doof, ouwe kwezel, daar komp Judith an, zeg ik je ommers.”

„Kan mèn dat nou wat verschelen, 't gaat mèn toch zeker niet méér an as de andere wèl?” bromde Kees.

Maar dat was Kees aan den buitenkant, die aan niemand en wel 't allerminst aan z'n „kameraden” zou laten blijken, hoeveel hij van de kleine Judith hield.

De *eigenlijke* Kees had al zes Woensdagmiddagen tevergeefs gewacht. Twee keer had hij 't kind om den hoek van 't huis zien komen en . . . bij de plank over de geul had zij even stilgestaan om dan weer terug te loopen. Kees had het pijnlijk gevoeld: „Ze kan niet, ze kan nòg niet.” Nu had hij haar weer zien komen, was stap voor stap meegegaan „flink zoo deerntje ja da's de plank kom nou maar — zoo — ja — ja. Ziezoo die is ze over . . . nu niet rechts vooruit kijken waar de kleibergen zijn . . . nee . . . juist — kijk maar naar links — naar de groote weg . . .”

Op dat oogenblik kwam Jaap Verhey met zijn uitroep en deed Kees alsof 't hem niet „verschelen” kon.

Wat was 't een moeilijke weg voor 't meisje, die éérste keer. Zacht klonk het „dag allemaal”. „Ook g'n dag Judith.” Toen viel een pijnlijk zwijgen om 't kind dat, met een eenzaam, schreiend hartje, in verlegen houding vóór hen stond.

Antoon verbrak de stilte: „Zoo kiend, daar bende gij noe alleenig hé, jao, de Heere het oe en oe ouwers wel zwaor kastijd. As het ons nou maor in 't stof mag brenge”

„Zeg is effetjes ouwe”, viel Gijs Houweling hem ruw in de rede, „hou nou op met je onwijs gefemel, zie je niet dat dat stumpert 't huile nader staat dan 't lache.”

„Gijs, Gijs,” dreigend hief Antoon zijn vinger op, „gij bent een kiend des duivels met oe goddeloos socialisme en woudt gij mij, ouwe man dan nog eens”

„Judith,” begon Kees, „kom meid, vertel ons eens wat van school of van onderweg, of wat je maar wilt, nou hóóre we haast wat? We hebbe je nou zoo lang niet gezien je mot je schaduchtig inhalen.”

„Ach, d'r is niets meer aan.”

„Zeg nou mot je hier niet komme sjimpe hoor, daar vin ik nou niks an.

Voóruit, kom es op deze plank zitte, tusschen Janus en mèn in, zoo en nou mot je subbiet wat vertelle, en anders ga je maar weer weg, ben jij nou een meid van twaalf, met zulke krokodillestranen?" Met zijn roode zakdoek veegde Kees haar behuuld gezicht af en — zag gelukkig niet de verholen glimlach en 't knipoojje van zijn kameraden.

„Kees, heeft vader je soms al eens verteld, wat Hanna droomde vóór dat . . . het . . . vóór ze naar de hemel ging?" vroeg Judith zacht.

„Nee, wat was dat dan?"

Judith vertelde. De mannen die 't dichtst om haar heen zaten, luisterden aandachtig. 't Was stil om haar heen, toen zij uitverteld was. Wéér was 't Antoon, die de stilte brak: „Hèk, 'n hek? Nee kiend, 't kan niet bestaon, da's een bedriegelijke omleiding van Satan geweest, want hier boven benne geen hekken, de poorten benne van zuver goud en nergens in het Woord is spraoke van 'n hek, van goud benne de poorten en van paorelen. 'n Mensch hoef *niet* eerst een hek door, 't kan nooit en te nimmer bestaon".

Judith werd bang, heel erg bang. Moeder kon makkelijk zeggen: „net doen of je 't niet hoort", maar álles, juist alles wat Antoon zei, onthield ze en kon ze niet vergeten en 't maakte haar altijd ongelukkig.

Kees stond op. „Kom, ik mot is effe in de voorste schuur gaan koekeloere of ik daar soms m'n pijppie heb laten leggen, vanmorrege."

„Dan ga ik met je mee Kees, mag ik?"

„Mèn goed hoor." Beiden gingen heen. Kees met groote stappen vooruit. 't Was duidelijk te merken, dat hij geen zin in praten had, vond Judith. Als zij iets vroeg, bromde hij maar wat, waar zij niets van verstond. Toch was ze blij, dat hij van de anderen wegging en zij mee mocht. Weg van Antoon, die altijd zulke nare dingen zei. Zou dat volk, waar Antoon bij hoorde,

heusch nog vromer zijn dan Gereformeerden? Och nee maar wat gek, bezocht ze zich opeens, zij had meermaalen Antoon in hun kerk zien zitten.

„Zeg Kees, hoor eens, is *Antoon* Gereformeerd?"

„Ach wat, Gereformeerd, bromde Kees, as dat Gereformeerd is."

Judith zei maar niets meer, want nu keek Kees toch wel zóó boos!

Daar waren zij bij de schuur. Wat 'n rommel was het daar. Er stond ook een klein, grijs houten bankje in, onder het vierkante raampje. Kees keerde het heele bankje onderste boven, zoodat alles wat er op lag, op den grond viel, trok toen de deur achter zich dicht: „Ziezoo deerntje, ga jij nou maar op 't bankie zitte, terwijl stop ik m'n pijp en dan vertel jij nog eens héél alleenig an Kees, die mooie Hanna's droom." O wat voelde Judith zich nú weer behagelijk, er welde zoo'n mooi warm gevoel in haar hart op. . . . Kees had weer nèt zoo'n stem, als die ééne keer op broertje's begrafenisdag. Wat kon zij 't nú goed vertellen, véél beter dan daar straks!

Toen zij ophield met spreken, zat Kees naast haar en deed niets anders dan dikke rookwolken uit z'n pijp blazen. „Wat zou hij nu zeggen gaan?" Er kwam heel iets anders dan zij verwacht had.

„Judith, Kees is een slechte kerel, weet je dat wel?"

„Ja. . . nee," begon ze wat verlegen, „ik weet wel dat je nooit in de kerk komt, waarom doe je dat toch nooit Kees en je vrouw zie ik dikwijls genoeg, ik heb wel nooit begrepen, waarom jij er nooit eens bij was, maar je bent toch niet heelemaal goddeloos, hè Kees?"

„Ach," zuchtte deze, „ik most eigenlijk over dat soort dingen niet met zoo'n klein krieltje praten, maar je heb me nou zoo mooi die droom verteld en . . . kindere benne vaak niet zoo kwaaddenkend as groote menschen en — jij houdt toch altijd nog wel een beetje van Kees, is 't niet?"

„Ja, 't meest van al 't werkvolk.”

„Nou, dan zal ik jou eens wat vertellen gaan, waar je nooit met één ander mensch of kind over prate mag, hê je dat goed begrepen?” Zij knikte.

„'t Is gauw genoeg verteld. Vroeger kwam Kees wêl in de kerk, beide m'n ouwers benne net als Hanna naar de hemel gegaan. 'k Ben jong getrouwd en m'n vrouw gaat nog geregeld naar de kerk, zooals je weet, ze heb 't er ook wêl verdriet van dat ik niet meer ga, maar ik vertik het, 't gaat mèn allemaal boven m'n pet wat die dominees meieren, ik zit me daar een ongeluk te vervelen en as je dan zülke as Antoon hoort, dan zeg je — liever goddeloos as zóó vroom.”

„O maar Kees,” viel Judith verschrikt uit, „niet *alle* kerkmensen zijn zoo, heusch niet waar, Antoon alléén maar, vader en moeder en ik 'en jouw vrouw en alle mensen die ik ken zijn *niet* zoo en.” vervolgde zij zachter, „Hanna was toch ook niet zoo, ze was net als ik óók bang voor Antoon en de Heere Jezus is toch Zelf Hanna komen halen.”

„Ja meiske-lief en dat hêt me nou juist ineens midden in m'n ziel getroffen en ik denk zoo bij m'n eigen: „'t Jonge, Kees, as jij nou eens zoo nâ an de dood ligt, wat dan?”

Even was het héél stil in de schuur. Judith dacht na . . . begon toen: „Ik geloof wel, dat de Heere Jezus, *jou* óók zou komen halen Kees, als je maar weer ging bidden en in de Bijbel lezen en ook naar de kerk. 't Is *niet* waar dat het boven je pet gaat, want ik begrijp er al dikwijls wat van en jij bent een groote man, dus dan begrijp jij het heelemaal. Nou Zondag nog, preekte de dominee over: „Ziet wij gaan op naar Jeruzalem” en ik begreep lang niet alles, ik verveel me ook wel eens hoor, maar als je dan weer een psalm gaat zingen ben je dat gauw genoeg vergeten, maar nou die preek van Zondag hê, wat ik ervan

begreep was zoo mooi. Zal 'k het eens vertellen?”

„Da's goed”, zei de man naast haar. Het werkte kalmeerend op zijn onrustig hart, die kinderstem naast hem, die zoo dapper haar best deed voor hèn groote kerel. Judith begon: „Nou, telkens zei de dominee weer heel mooi, zoodat iedereen doodstil zat: „Ziet, wij gaan op naar Jeruzalem” en dat betekende dat we allemaal op één weg zijn naar Jeruzalem, dat is dan de hemel. Sommige mensen loopen heel gauw en letten voortdurend op de Heere Jezus, die vooraan loopt en die zijn gauw in de hemel, zooals Hanna bijvoorbeeld en dan zijn er dikwijls mensen die vallen en niet opgeraap *willen* worden. Dat is héél verschrikkelijk, want die mensen komen *nooi* in Jeruzalem, als ze soms op 't laats nog komen is 't te laat en . . . de poort gesloten.”

Hier hield Judith verschrikt op: „O Kees, zou Antoon gelijk hebben, wan nu weet ik ineens, dat de dominee ook zei: „de *poort* gesloten”. Kees sloeg zijn arm om 't kind heen. „Lief deernigtje, 'k had nooit gedacht dat die stoute Judith zóó goed luisterde in de kerk. Kees heeft véél van je geleerd en je bent een dappere meid hoor, want ' valt voor een gewóón kind niet mee hê, over zulke dingen te praten, zóóvee weet Kees daar wel van. Maar nou heb je mèn geholpe, nou zal *ik* jou eens wat vertelle, want ik geloof dat ik Hanna's droom begrijp en óók wel wat Antoon bedoelt.” „Nou wat dan?” Gespannen wachtte Judith op wat nu komen zou.

„Kèk is Judith, as we sterven moeten, dan weet je wel, gaat je ziel uit 't lichaam. Hanna's *zieltje* is naar de hemel gegaan, maar dat sterven zelf gaat zoo gemakkelijk niet. 't Is nog een heele strijd, geloof dat maar m'n kind, tusschen leven en dood. Zoolang nu Hanna's *zieltje* nog in d'r lichaam was, zoolang bleef 't hek nog

gesloten. Dus 't hek beteekent dat lichaam, dat haar zieltje nog niet loslate wou. En toen dat eindelijk gebeurd was, was 't hek dus wel open en kon haar zieltje door de poorten van goud, die Antoon bedoelt, de . . . of zooals de dominee zeggen zou, *Jeruzalem* binnen gaan.

Begrijp je 't nou Judith? Kees is wél slecht, maar hij weet nog wel *wát* van vroeger hoor!

Daar gaat de fluit — de schaft is om. Kom kind, vlug naar huis — wij samen zullen dit poosje nooit vergeten hé? Maar laat nooit iemand er *iets* van merken hoor, wat zou en de menschen dan wel van me denken."

IV

't Is ruim acht jaren later. Judith Verveen of liever sinds een paar uren Judith *Dijkstra*—Verveen, staat op het punt het ouderlijk nestje uit te vliegen.

Haar witte bruidstooi, die zij zoo even verwisseld heeft voor het eenvoudige blauwe reiscostuum, ligt nog over het bed gespreid in haar eigen kamertje, waar zij al haar kinder- en jongemeisjes-droomen gedroomd heeft — waar zij óók eens snikkend bad of Hanna's droom geen echte droom mocht zijn.

„Kom Juut,” sprak zij resoluut tot zichzelf, terwijl zij de deur achter zich toetrok „niet sentimenteel worden,” Deze glorie-dag van seconde tot seconde genieten, had Wout gezegd, nu moest ze zich dus flink houden, want — 't zwaarste kwam nog. Het afscheid van vader en moeder, die nu zoo alleen achterbleven. Was het *Wout* niet geweest, die haar mee wilde nemen, ver weg naar 't hooge Noorden, waar hij boven in Friesland als dokter een flinke dorps-praktijk had, was *hij* het niet geweest, dan had ze nooit goed dit afscheid van haar ouders door kunnen maken. Maar nu was het Wout, die ze immers zóó zielslief had en dien ze wel overal heen zou willen volgen. Daarom nu zou dit afscheid haar niet te zwaar zijn en dan. . . ze zouden toch

dikwijls bij haar komen logeeren en zij óók wel weer eens thuis.

Wout wachtte haar onderaan de trap. „Kom je lieveling, de auto is er al.” Zacht trok hij haar naar zich toe. „Hou je nu flink mijn eigen meiske, O nee, mijn eigen *vrouwke* hè!”

Toen, met een ondeugende flikkering in zijn oogen: „Wacht eens even, bij ieder woord dat ik nu zeggen ga, een kus hoor.” „*Dag=Mevrouw=tje=Dijkstra!*”

„O Wout, het klinkt lekker héélemaal niet gek voor me, want ik heb het al zoo vaak eens in mezelf gezegd. . .”

„Ja, ja, hou je nu maar groot hoor.”

„Maar nu in ernst Juteke, we moeten voortmaken, nu moet je je werkelijk groot houden en doe het vlug liefste.”

Het stemmegegons in de kamer hield op, toen zij tweeën binnen kwamen. Judith zag vader krampachtig met zijn mond trekken. Heel bleek stond moeder naast hem. Zij liep kordaat op hen af, omhelsde eerst moeder, toen vader. Met geweld drong ze haar tranen terug. Wout kòn haar immers niet zien schreien, maar zeggen kon ze óók niets, ze voelde de brokken in haar keel.

Toen Wout's moeder, broers en zussen nog, een oom en tante en even later gleed de auto weg. Door 't achterraampje zag Judith hen allen in de helderlichte deuropening staan. Vader, moeder, Wout's moeder, de anderen en dan even opzij „hun oude getrouwe” Marie die druk met de punt van haar schort, haar oogen bewerkte. „Dag liefie, dag m'n liefie” had ze geroepen toen de auto weg reed.

Nu kwamen ze langs 't fabrieks-erf.

„Kijk eens Wout, wat hebben ze 't toch leuk versierd hé, die vlaggetjes uit alle schuren en dat sparregroen er tusschen. 't Zijn toch zulke beste menschen.” Stop! De wagen stond stil.

„De beste menschen” hadden den weg versperd. Nu kwamen zij allen om de auto heen. Al 't werkvolk, vrouwen en kinderen inclus. Zij hadden zich niet gestoord aan de koude sneeuw-

jacht die gierend over 't land woei op dezen Februari-avond. 't Was ook hun feestdag geweest. Elk gezin had een flesch wijn en bruidsuikers van „de baas” gekregen en alle mannen vrij af. In hun beste plunje waren zij 's middags naar de kerk getrokken om de trouwplechtigheid van „de kleine Judith” bij te wonen. 't Was en bleef toch altijd nog hun „kleine Judith”. „'t Schaap is toch ook nog maar effetjes twintig” had vrouw Kruyft 's middags nog met een tikje medelijden gedebeideerd. Nu waren ze er allen voor, „'t alderlaatst vaarwel” vertelde Jaap Verhey, toen Judith aan haar kant 't raampje naar beneden draaide. Drie, vier handen werden tegelijk naar binnen gestoken, kinderen, hoog opgetild, moesten „dag mevrouw Judith” roepen. De vrouwen konden „in de gauwigheid nog wel een woordje zeggen”: „Wat zag uwes er beelderig uit, vanmiddag in die kerk, 't was kimmeneelig mooi” — „Nou meheer de dokter weet óók welk roosje die geplukt heeft.” „Ach dat had de kleine Hanna nog er is motte beleve, ach Heer, maar ze is nou gelukkiger zelle we maar denke.”

Wouter kreeg haast en maande Judith, dat ze om den tijd moest denken, dat zij anders den trein zouden missen. Toen — op 't laatste nippertje vóór Judith het raam weer opdraaide, kwam Kees naar voren. Stijf hield hij een oogenblik Judith's hand in zijn groote werkmansknuist: „God zegene en behoede u”, tot Wout: „As meheer niet goed op d'r past, hale we d'r met z'n alle terug”. Judith boog zich wat voorover: „Hoe is 't met Antoon, Kees?” Tot haar verbazing haalde Kees uit de binnenzak van z'n Zondagsche jas een wit couvert, stak het haar toe: „k Heb hier in geschreve, alles wat me op 't hart ligt, óók van Antoon, dag lief gezegend kind”. 't Raampje ging dicht, de menschen weken terzijde, nog een „dag” geroep en handgewuif en Judith zat stil tegen

Wout aan met betraande oogen op 't couvert te staren.

„Zal ik die bij me steken, dat we hem straks in den trein lezen”, vroeg Wout, „of lees je hem liever éerst?”

„Nee, straks maar.” Wout was merkbbaar verlicht. „Ja, ik vind 't ook prettiger straks, je moet nu eens naar mij kijken, vind je ook niet, dat is in zoo lang niet gebeurd, liefsteke.” Met gelukkige blik zag ze naar hem op: „Ben je een beetje jaloersch?”

„Ja, bijna wel.”

In den trein, die hen dien avond nog in Arnhem zou brengen, haalde Wout den brief te voorschijn. „Zullen we hem nú samen lezen?”

„Ja goed.”

„Wát 'n krant, nou dat is een prestatie van Kees zeg.” Zij lazen:

„Geachte Mevrouw, of mag ik voor deze één keer nog schrijfje Lieve Judith. Veel legt er op mijn hart en ik weet niet waar of ik beginne sal. Kom laat ik dan beginne met 't alder voornaamste en dat is wel dit. — Die middag in de voorste schuur, Judith, gij weet dit nog wel, is voor mij een gouden middag geworde in mijn gedachten. Om reden Judith, dat door uw zusje Hanna haar droom God mij tot stilstaan bracht op mijn pad dat naar de afgrond voerde. Het is niet zoo opeens gegaan. Maar toch sinds die tijd is Kees weer gaan denke en heeft hij gezien dat 't zoo wars verkeert met hem ging. Gij weet zeer wel, dat ik de eerste paar jaaren nog geen voet in de kerk zette, wel, wil ik jou Judith nou zegge, dat ik sinds ge mij Hanna's droom had vertelt ben gaan bidde en van ook mijn vrouw het bijbel lezen aan tafel weer over nam. Toen op een oudjaarsavond ben ik eens mee naar de kerk gegaan. Nu ruim vijf jaren terug. Gij kwam toen al niet meer in de schaft op 't febriek, om reden gij te groot werd en zoo daneg hart mos leere. Toen ben ik meer keeren mee ter kerk gegaan, ik dacht om uw preek

van Zie wij gane op naar Jerusaalem en probeerde goed naar de doomenees te luistre en ziet Judith, ik kreeg er plezier in as ik het begreepe had en an m'n vrouw kon zegge mensch dat hep ik krek eender zoo as jij begreepe. Nu hep gij Judith eigen zelfs wel gezien dat ik de laatste tijd geene Zondag miste in de kerk. Ge knikte mij zoo vrendlijk toe en dat deet mij goed en dan dagt ik kon ik maar eens zegge an haar, dat het zoo gekomme is vanaf Hannaas droom die ik nimmer vergeete sal. Maar ik dorst niet, want praatte over dit alles lukt mij niet best. Alleenig nu bij ouwe Antoon. Gij weet hij legt op z'n uiterste en het is hem zoo donker. Nu ben ik drie avonde bij hem geweest en de eerste avont zei ik Antoon weet je nog wel hoe kleine Hanna van de baas naar de hemel is gegaan? Nee kreunde Antoon, vertel het me maar. Nu mot ik het elke avond op nieuws vertelle en dan legt hij zoo stil as een paal en gistere zegt ie. Het is mooi Kees, zou mijn

hek ook open gaan, o nee, nee, nee riep hij toen hart. Maar ik riep Ja Antoon ja, roept dan tot de Heer Jezus. En om kort te gaan het ligt zal wel komme ook in Antoon zijn ziel. Nu wou ik uw danke kleine Judith dat gij zoo een dapper meiske waart om mij groote keerel den weg naar Jeruzalem te wijze en eerst an allemaal en toen an mijn alleeneg de droom van uw lief zusje te vertelle. God, onze Hemelsche vader hep daarmee zulke liefde volle, ontfermende bedoelingen gehad om het light te maake in een donker zondaarshart. Voor uw huwelijk kan ik u niet anders toe bidde as Psalm 121 vers 4.

*Uw liefhebbende onderdanige
dienaar KEES PELT*

Judith vouwde stilzwijgend den brief dicht, Wout zei eindelijk: „Dappere, kleine Judith, deze brief is ons mooiste huwelijksgeschenk. Hier mogen wij onzen God voor danken”.